

НАПРЯМ 3. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-4>

ПРАВОВА ПРИРОДА ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ (КРИПТОВАЛЮТ): ПОТЕНЦІАЛ ДЛЯ РОЗБАЛАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ПОДІЛУ ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ

Грицай С. О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри забезпечення правової безпеки бізнесу
Державного торгово-економічного університету
м. Київ, Україна*

Парламент України на початку 2023 року прийняв за основу два законопроекти: проект Закону про внесення змін та доповнень до Цивільного кодексу України [6]; та проект Закону про цифровий контент та цифрові послуги [7]. Зазначені законопроекти передбачали розширення кола об'єктів цивільних прав та направлені на врегулювання використання віртуальних активів та цифрового контенту, шляхом віднесення їх до об'єктів цивільного права, на які поширюватимуться норми регулювання Цивільного кодексу.

Обидва законопроекти розроблені в рамках імплементації до національного законодавства (у нашому випадку Закону України «Про віртуальні активи») актів інститутів Євросоюзу (у контексті дослідження це Регламент Markets in Crypto-assets (MiCA)) відповідно до положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [1; 3; 4; 8].

10.08.2023 року Верховна Рада України прийняла на підставі вказаних нами вище законопроектів Закон України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав» № 3320-ІХ [2], яким визначила правову природу віртуальних активів в Україні.

Закон України № 3320-ІХ розширюючи коло об'єктів цивільних прав доповнюючи ст.177 та створенням ст. 179-1 ЦК [5]: по-перше, зруйнував існуючі концептуальні засади системи поділу об'єктів цивільних прав на матеріальні та нематеріальні блага (ч. 1 ст. 177 ЦК); по друге, не дозволяє справедливо визначити місце новостворених «цифрових речей» виходячи з їх технологічних властивостей, у такій існуючій

класичній системі їх поділу. Так як Закон України № 3320-IX поєднав матеріальні та нематеріальні блага в одному об'єкті цивільних прав, – «цифрової речі», однак у складі матеріального блага (глава 13 ЦК).

Можна констатувати про створення ще одного елементу класифікацій об'єктів цивільних прав поряд з класичною класифікацією (матеріальні і нематеріальні блага), – нематеріальні у складі матеріальних благ (ч. 2 ст.177 ЦК). Це судження виникає виходячи з «цифрового середовища» існування тобто внаслідок відсутності матеріального виразу «цифрових речей», що дозволяє припустити їх фактичну належність до нематеріальних благ. Так як загалом «цифровому середовищу» і характерне особливості регулювання, що визначено главою 15 розділу III ЦК України «Нематеріальні блага».

Додатково до наведених нами аргументів, щодо наявності дефектів у юридичній техніці при розробленні Закону України від 10.08.2023 р. № 3320-IX «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав», окремо потрібно зазначити ще і на наступні недоліки:

(1) Закон України № 3320-IX створює правову невизначеність у ч. 2 ст. 179-1 Цивільного кодексу України, через наявну фразу: "[...] *До цифрових речей застосовуються положення цього Кодексу про речі, якщо інше не встановлено цим Кодексом, законом або не впливає із сутності цифрової речі [...]*". Так як становиться не зрозумілим чим користуватися у правозастосовній діяльності "*положенням цього Кодексу*" або "*сутністю цифрової речі*", – і хто і як буде тлумачити цю сутність цифрової речі?

(2) Внесення змін Законом України №3320-IX до Цивільного кодексу України, та віднесенням віртуальних активів у складі цифрової речі, як об'єкту цивільних прав матеріального світу, – не передбачило змін до інших нормативних актів, де правова природа віртуального активу зазначена як «нематеріальна», – що породжує розбалансованість правової системи України в розумінні правової сутності віртуальних активів.

Це потенційно порушуватиме права та інтереси учасників цивільних правовідносин у практичному правозастосуванні, а саме призводячи до неоднакового тлумачення нормативно-правових актів при потреби у розумінні правової природи віртуальних активів (криптовалют).

Література:

1. Грицай С. О. Від криптовалюти до віртуальних активів: становлення законодавства України через призму хронологічно-правового аналізу. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Вип. 30, № 2. С. 160–193. DOI:10.31359/1993-0909-2023-30-2-160.

2. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав. Закон України. 10.08.2023. № 3320–ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3320-20> (дата звернення: 24.01.2024).

3. Про Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції. Постанова Кабінету Міністрів України. 04.10.2017. № 759. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/759-2017-%D0%BF> (дата звернення: 31.01.2023).

4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Міждержавна угода, яка ратифікована із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014. 27.06.2014. № 984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_011 (дата звернення: 31.01.2023).

5. Цивільний кодекс України. Закон України. 16.01.2003. №435–ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15> (дата звернення: 16.04.2022).

6. Проект Закону про внесення змін та доповнень до Цивільного кодексу України, спрямованих на розширення кола об'єктів цивільних прав. Законопроект. 17.12.2021. № 6447. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73472 (дата звернення: 30.01.2023).

7. Проект Закону про цифровий контент та цифрові послуги. Законопроект. 31.01.2022. № 6576. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73687 (дата звернення: 30.01.2023).

8. Hrytsai S. Prospects for introducing the concept of “digital things” and “digital content”: expanding the scope of regulation of virtual assets. *Krakowskie Studia Malopolskie*. 2023. Vol. 38, Issue 2. P. 7–25. DOI:10.15804/ksm20230201.